

## Byggðasafn Dalamanna – húsnæðismál

### Kostir í stöðunni

Ljóst er að finna þarf framtíðarlausn á húsnæðismálum Byggðasafns Dalamanna. Húsnæðið þarf að uppfylla skilyrði um langtíðmavæðislu safnkosts og hafa ákveðinn sveigjanleika til fjölbreyttrar starfsemi. Hér þarf því að hugsa til langs tíma sem ekki er talinn í árum, heldur áratugum.

Sveitarstjórn Dalabyggðar sem eigandi og stjórn safnsins (menningarmálanefnd) þurfa að svara spurningum hvað leiðir eru færar í leitinni að framtíðarhúsnæði safnsins, fjármögnun og íhuga hvaða starfsemi safnið á að hafa. Ástæðulaust er að leggja í tímafreka og kostnaðarsama úttekt á húsnæði sem ekki stendur til að nýta undir safnastarfsemi. Einnig gætu fundist aðrar lausnir sem ekki eru tíundaðar hér.

Ef stendur til að leita til ríkisins um þátttöku í stofnkostnaði er rétt að hefja þær samningaviðræður fyrr en síðar. Og ef fara á í nýbyggingu þarf að fara fram þarfagreining, hönnunarvinna og margt fleira sem getur tekið langan tíma.

Þegar húsnæði er skoðað með tilliti hvort það henti starfsemi safnsins er nauðsynlegt að gera sér grein fyrir hvaða starfsemi þarf að fara þarna fram og hvaða starfsemi við viljum hafa á svona safni. Þannig að næstu skref eru að gera skriflega þarfagreiningu varðandi húsnæði m.t.t. starfsemi, sérstaklega er þetta mikilvægt ef fara á í nýbyggingu.

Félagsheimilið Árbliki hentar að mörgu leiti til starfsemi safnsins. Stærð hússins nýtist þó ekki að fullu til starfseminnar og gæti þurft viðbyggingu og er þá miðað við að allir stærri viðburðir sem nú eru í húsinu fari annað.

Félagsheimilið Staðarheimili er of lítið fyrir starfsemi safnsins og þyrfti verulega viðbyggingu til að það yrði gott safnahús. Auk þess eru vísbendingar um sagga og myglu í kjallara.

Húsmæðraskólinn á Staðarfelli myndi hýsa alla starfsemi safnsins og gott svigrúm er til þróunar og jaðarstarfsemi. Auk þess er um athyglisverða byggingu að ræða, sögufrægur staður, mikil náttúrufegurð og svigrúm til útivistar. Við úttekt á safninu í aprílbyrjun 2018 fundust engin merki í byggingum um sagga, raka eða myglu. Staðarfell telst þó seint vera missvæðis samgöngulega séð (meðal annars með tilliti til þjónustu við nærsamfélagið og vetrarstarfs), nokkuð frá aðalbraut um Dali (Vestfjarðavegi), takmörkuð umferð og malarvegir.

Félagsheimilið Tjarnarlundi er of lítið og þyrfi að koma til viðbygging, en þröngt er á lóðinni og taka þarf tillit til starfsemi Staðarhólskirkju og garðs nokkrum metrum frá félagsheimilinu.

Ekki er ástæða til að draga lengur leitina að framtíðarhúsnæði fyrir Byggðasafn Dalamanna. Núverandi húsnæði heftir alla faglega og daglega starfsemi safnsins, engir möguleikar eru á auknum starfstækifærum og uppfyllir það nær engar þarfir faglegs og skemmtilegs safnastarfs.

Eftir rúm 40 ár í bráðabirgðahúsnæði og að stórum hluta í sjálfböðavinnu hlýtur að vera komin röðin að því að samfélagið hér leggi safninu til fjármuni í húsnæði þannig að safnkosturinn og sagnahefð Dalamanna fái að njóta sín.

## Inngangur

Hugmyndir voru uppi um að byggja safnahús í Búðardal milli Dalabúðar og leikskóla og eru til grunnteikningar að því. Er það á sama stað og nú stendur til að byggja íþróttahús og sundlaug.

Síðastliðin 10 ár hefur verið nefnt ýmis konar húsnæði í sveitarfélaginu. Félagsheimilið Árblik í Miðdölum, gamla kaupfélagshúsið (Leifsbúð), sláturhús KHvB og/eða réttin, bankahúsið, viðbygging við stjórnsýsluhús, útihús í Sælingsdalstungu, félagsheimilið Staðarfelli, skólahús á Staðarfelli, félagsheimilið Tjarnarlundur í Saurbæ og Ólafsdalsskóli í Gilsfirði.

Önnur starfsemi er nú komin eða er í farvatninu í gamla kaupfélagshúsinu (Vínlandssetur), bankahúsinu (búið að selja), sláturhúsinu (fiskverkun), útihúsum í Sælingsdalstungu (leigð út til upphaflegra nota) og Ólafsdalsskóla (Ólafsdalsfélagið).

Vegna augljósra ágalla við fyrstu skoðun er réttin við sláturhús KHvB ekki tekin með í úttektinni, þ.e. óeinangruð bygging, mikil hætta vegna sjávarágangs, of lítið húsnæði og þröngt um á lóðinni vegna annarrar starfsemi.

Því koma hér til fyrstu gróf úttekt á nýbyggingu og hins vegar að endurnýta félagsheimilin Árblik, Staðarfelli og Tjarnarlundi, auk húsnæðis Húsmæðraskólans á Staðarfelli.

Til samanburðar er rétt að hafa í huga að núverandi húsnæði Byggðasafns Dalamanna er alls um 300 m<sup>2</sup>, þar af sýningarrými 250 m<sup>2</sup>. Of litlar geymslur og vinnuaðstaða eru núverandi starfsemi til trafala og engin veitingaaðstaða né salerni eru á safninu.

## Nýbygging

Nýbygging er dýr og getur tekið lengri tíma að koma í notkun en eldra húsnæði, en á móti ætti byggingin að henta starfseminni betur og kröfum tengdum öryggi og varðveislu munanna.

### Staðsetning

Við val á staðsetningu þarf að taka tillit til nokkurra þátta; aðgengi, möguleikum á ódýrari kyndingarkostnaði og ytri áhættuþátta eins og hættu á ofanflóðum, flæðihættu, jarðhræringa, annarrar starfsemi í næsta nágrenni og hvernig það geti sem best sinnt nærsamfélaginu.

### Stærð

Nægjanlegt rými þarf að vera til sýninga, vinnuaðstaða starfsfólks, geymslur, funda-/veitingaaðstaða og móttaka gesta og muna. Núverandi húsnæði safnsins er um 300 m<sup>2</sup>. Miðað við óbreytta stærð á sýningarrými má áætla lauslega að annað eins þurfi undir geymslur, vinnuaðstöðu, móttöku, funda-/veitingasal, eldhús og salernisaðstöðu.

### Kostnaður

Ekki eru nægjanlegar forsendur til að gera raunhæfa kostnaðaráætlun við nýbyggingu. En rétt að taka fram að samkvæmt 11. grein safnalaga nr. 141/2011 er heimild til að ríkið taki þátt í stofnkostnaði viðurkenndra safna að uppfylltum ákveðnum skilyrðum, m.a. um aðra fjármögunum og að öryggi og varðveisla safnskots sé tryggð.

## Árblik

Miðað við að engin önnur starfsemi verði í húsinu en rekstur Byggðasafns Dalamanna mætti nýta salinn (200 m<sup>2</sup>) undir sýningar, sal í kjallara (140 m<sup>2</sup>) sem geymslur og vinnuaðstöðu. Anddyri yrði þá notað sem

móttaka og veitingaaðstaða. Er þá miðað við að mestöll núverandi starfsemi í húsinu verði flutt í næsta félagsheimili, þ.e. Dalabúð.

### Byggingin

Eigandi er Dalabyggð. Var lengi í byggingu, vígt á tíunda áratugnum.

Skráð stærð er alls 643,4 m<sup>2</sup>. Efri salur er um 200 m<sup>2</sup> og sá í kjallaranum um 140 m<sup>2</sup>. Annað eru búningasklefar, eldhúskrókur o.fl. í kjallara og stoðrymi uppi.

Kynding hitaveita.

Ljósleiðari kominn inn í vegg.

### Núverandi starfsemi

Þorablót, kvenfélagið Fjóla með félagsvist og bingó, fundir, erfidrykkjur, þorablót, veislur og önnur útleiga.

Næsta félagsheimili er Dalabúð 15 km.

### Áhættumat

Sem annars staðar í Dölum er takmörkuð áhætta vegna jarðhræinga, þ.e. jarðskjálfta, eldgosa og öskufalls.

Staðsetning útilokar hættu af snjóflóðum, skriðuföllum og flóðum vegna áa, vatna og sjávar.

Stórir gluggar í salnum og því mikið sólarljós.

Raki, saggi og mygla óþekkt stærð.

### Úrbætur

Lýsing og takmörkun á sólarljósi.

Ef nýta á sal í kjallara til sýninga þá þarf lyftu í húsið og eiginlega líka ef á að nýta hann sem geymslu.

Þarf líklega einhverja viðbygginu.

### Kostir og gallar

Umferð 820 bílar á dag allt árið, 1300 bílar á dag yfir sumartímann og 440 bílar á dag yfir vetrartímann.<sup>1</sup>

Lóðin rúmgóð og býður upp á marga möguleika. Góðir stækkunarmöguleikar

Mikil önnur þjónusta fyrir ferðamenn í næsta nágrenni.

Tilbúið eldhús og aðstaða til veitinga.

Ekki vitað um stöðu á raka, sagga, myglu ofl. er tengist byggingunni.

### Staðarfell félagsheimili

Miðað við núverandi starfsemi og umfang Byggðasafns Dalamanna er félagsheimilið á Staðarfelli ekki nægilega stórt (336 m<sup>2</sup>). Með góðum vilja má segja að 100-120 m<sup>2</sup> mætti nýta til sýninga sem er minna en helmingur þess rýmis sem safnið hefur til umráða í dag.

Anddyri mætti nota sem móttöku og veitingaaðstöðu. Geymsla í kjallara (um 20 m<sup>2</sup>) dygði engan veginn sem geymsla, hvað þá þegar skerða þarf sýningarrými. Og þá er eftir að finna rými fyrir vinnuaðstöðu safnvarðar.

<sup>1</sup> Vegagerðin heimasíða (<http://www.vegagerdin.is/upplýsingar-og-utgafa/umferdin/umfthjodvegum/>)

Félagsheimilið Staðarfelli í óbreyttri mynd hentar því ekki undir starfsemi safnsins, nema þá með viðbyggingu sem yrði a.m.k. jafn stór núverandi byggingu.

### **Byggingin**

Eigandi er Dalabyggð.

Skráð stærð er alls 336 m<sup>2</sup>. Salur, með sviði, er um 90 m<sup>2</sup>. Annað er stoðrými. Geymsla er í kjallara.

Rafmagnskynding, varmadælur. Möguleiki á jarðvarma miðað við mælingar.

### **Núverandi starfsemi**

Þorrablót, fundir, erfidrykkjur, veislur og önnur útleiga.

Næsta félagsheimili er Dalabúð 42 km.

### **Áhættumat**

Sem annars staðar í Dölum er takmörkuð áhætta vegna jarðhræinga, þ.e. jarðskjálfta, eldgosa og öskufalls.

Skriðuföll eru ekki þekkt á þessum stað en hafa fallið innan við Staðarfellsbæinn.

Saggi í kjallara.

### **Úrbætur**

Byrgja glugga.

Viðbygging og fleiri úrbætur.

### **Kostir og gallar**

Úr alfaraleið, umferð 50 bílar á dag yfir árið, 80 bílar á dag yfir sumarmánuðina og 35 bílar á dag yfir vetrarmánuðina. Malarvegir.<sup>2</sup>

Of lítið húsnæði og þarf allt að aðra eins byggingu.

Tilbúið eldhús og aðstaða til veitinga.

## **Staðarfell húsmæðraskóli**

Með ákveðnum breytingum henta byggingar á Staðarfelli vel starfsemi Byggðasafns Dalamanna og jafnframt Héraðsskjalasafni Dalsýslu.

Flestir sjá fyrir sér stóra sali þegar kemur að húsnæði fyrir minjasöfn, en síðan fer ákveðinn kostnaður, vinna og hönnun í að skipta sölonum upp í minni rými. Krefst eingöngu annarrar hugsunar við hönnun á sýningum. Hluta herbergja má einnig nýta sem geymslur.

### **Byggingin**

Eigandi er Ríkisjóður.

Elsti hluti hússins er frá 1912, viðbygging og ris byggð síðar. Alls 751 m<sup>2</sup>. Í húsinu eru 24 herbergi, eldhús, matsalur, þvottahús ofl. Íbúðarhús með þremur íbúðum frá 1969, 291 m<sup>2</sup>. Íbúðarhús með tveimur íbúðum frá 1971, 135 m<sup>2</sup>. Véla- og verkfærageymsla frá 1955, 48 m<sup>2</sup>, með kyndiklefa fyrir olíukyndingu. Geymsluhúsnæði með kæligeymslu og þurrksvæði frá 1948, alls um 68 m<sup>2</sup>.

---

<sup>2</sup> Vegagerðin heimasíða (<http://www.vegagerdin.is/upplýsingar-og-utgafa/umferdin/umfthjodvegum/>)

Heildarstærð talin vera um 1.293 m<sup>2</sup>. Brunabótamat kr. 265.547.000 kr og fasteignamat 59.810.000 kr. Hitað með rafmagni, möguleikar á að lækka kyndikostnað með varmadælum og jarðvarma.

### Núverandi starfsemi

Engin.

Íbúðarhús 1913-1927, húsmæðraskóli 1927-1976 og meðferðarheimili SÁÁ 1980-2018.

### Áhættumat

Sem annars staðar í Dölum er takmörkuð áhætta vegna jarðhræinga, þ.e. jarðskjálfta, eldgosa og öskufalls. Snjóflóð og grjóthrun er þekkt innan við bæjarstæðið, en engin þekkt á bæinn.

Þrátt fyrir nálægð við sjó, standa húsin hátt á gömlum sjávarkambi

### Úrbætur

Bæta þarf aðgengi inn í húsið og setja lyftu í húsið. Byrgja glugga.

Athuga betur möguleika á jarðvarma.

Hjallurinn þarfnast yfirhalningar.

### Kostir og gallar

Úr alfaraleið, umferð 50 bílar á dag yfir árið, 80 bílar á dag yfir sumarið og 35 bílar á dag yfir veturinn. Malarvegur.<sup>3</sup>

Mikill sögustaður.

Elsti hluti byggingar er frá 1913 og saga hússins nokkuð vel skráð.

Ekki þörf á nýbyggingum miðað við núverandi starfsemi næstu árin.

Eigin rafstöð ef þörf er á.

Góðir möguleikar á að nýta jarðvarma.

Tilbúið eldhús og aðstaða til veitinga.

Staðarfellskirkja er á sama hlaðinu, en aðeins frá. Gallar þegar fara fram kirkjulegar athafnir, sérstaklega jarðafarir. En eflaust hægt að finna sameiginlegan grundvöll til sýningar ofl.

### Tjarnarlundur

Aðalsalur, millisalur og forsalur eru samtals 235 m<sup>2</sup> sem er heldur minna en núverandi sýningarrými og þar að auki skynsamlegt að nota hluta þessa rýmis til veitingaaðstöðu/fundasal/móttöku. Hugsanlega mætti nota núverandi miðasölu sem vinnuaðstöðu. Kompur í kjallara eru langt frá því að duga sem geymslur, sérstaklega m.t.t. minna sýningarrýmis. Félagsheimilið Tjarnarlundur kemur því ekki til greina nema með viðbyggingu, en vegna nálægðar við kirkju og kirkjugarð þarf nokkra útsjónarsemi við það verk.

### Byggingin

Eigandi er Dalabyggð.

<sup>3</sup> Vegagerðin heimasíða (<http://www.vegagerdin.is/upplýsingar-og-utgafa/umferdin/umfthjodvegum/>)

Byggt í nokkrum áföngum. Skráð stærð er alls 471,5 m<sup>2</sup>. Aðalsalur, með sviði, er um 145 m<sup>2</sup>, millisalur um 40 m<sup>2</sup> og forsalur 50 m<sup>2</sup>. Alls 235 m<sup>2</sup>.

Þröngt á lóðinni.

Saggi og mygla eru í kjallara.

### **Núverandi starfsemi**

Þorablót, félagsvist og bingó, fundir, námskeið, erfidrykkjur, veislur og önnur útleiga.

### **Áhættumat**

Sem annars staðar í Dölum takmörkuð áhætta vegna jarðhræinga, þ.e. jarðskjálfta, eldgosa og öskufalls.

### **Úrbætur**

Byrgja glugga. Athuga með sagga í kjallara, hvort er áður en var drenað kringum húsið. Viðbygging.

### **Rekstrarkostnaður**

Hitað með rafmagni, varmadælur.

### **Kostir og gallar**

Nálægð við Staðarhólskirkju er fullmikil, ekki væri t.d. viðeigandi að hafa safnið opið á sama tíma og jarðarför færi fram. Að hluta til hægt að bæta úr því með inngangi á öðrum stað en nú er.

Þröngt á lóðinni, kirkja og kirkjugarður þarf sitt rými.

Vantar viðbyggingu.